

Андрейцев, В. Наукова доктрина формування сучасної системи земельного законодавства і права за об'єктами земельних правовідносин: методологічні аспекти / В. Андрейцев // Право України. – 2020. – № 5. – С. 15–28.

Метою статті є висвітлення особливостей об'єктів земельних правовідносин як чинника упорядкування системи земельного законодавства та права, їх удосконалення відповідно до національних й інтеграційних вимог розвитку в сучасних умовах і на перспективу.

Гетьман, А. Теоретико–методологічні засади формування національної доктрини земельного права / А. Гетьман, Г. Анісімова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 29–42.

Метою статті є огляд і впорядкування теоретико-методологічних засад формування земельно-правової доктрини, окреслення перспективних напрямів становлення та визначення особливостей її застосування при вдосконаленні національної політики, зокрема для реформування земельних правовідносин, і подальшій систематизації земельного законодавства в умовах євроінтеграції і сталого розвитку, а також викладення власного бачення окресленої проблематики.

Бондар, О. Публічне управління у сфері використання та охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення / О. Бондар // Право України. – 2020. – № 5. – С. 43–62

Метою статті є аналіз актуальних проблем правового та інституційного забезпечення публічного управління у сфері використання й охорони земель в Україні, а також формулювання на цій основі пропозицій щодо їх розв'язання.

Проаналізовано кореляцію понять “державне управління” і “публічне управління” у досліджуваній площині та зроблено висновок про доцільність віддавати перевагу останньому з огляду, по-перше, на спорідненість правовідносин державного та самоврядного управління у сфері використання й охорони земель, по-друге, необхідності відмови від “державоцентристських” підходів на користь конструктивного впровадження кращих європейських практик у царині публічного адміністрування.

Визначено методологічну значущість державної земельної та екологічної політики для розбудови системи публічного управління у земельній сфері. Встановлено, що Стратегії державної екологічної політики України, як чинна, так і попередня, цілком слушно закріплюючи необхідність глибокої модернізації вказаної системи, особливо у контексті євроінтеграційних процесів, у цій площині є здебільшого декларативними.

Кулинич, П. Земельне законодавство України періоду земельної реформи: основні тенденції розвитку / П. Кулинич // Право України. – 2020. – № 5. – С. 63–75

Мета статті полягає у виявленні основних напрямів розвитку земельного законодавства України протягом усього періоду здійснення земельної реформи, визначенні їх змістовних рис і формуванні оптимальної методологічної основи для визначення суті розвитку правового забезпечення земельної реформи та перспектив її завершення.

Встановлено, що у розвитку земельного законодавства України періоду земельної реформи простежуються такі основні його напрями, як деколективізація сільськогосподарського землекористування, приватизація земель, держкомземоцентризм, дерегуляція правового регулювання земельних відносин і децентралізація влади у сфері управління земельними ресурсами. Якщо перші два напрями були закладені у “стартовий план” правового забезпечення вітчизняної земельної реформи, то решта три спричинені певними відхиленнями від цивілізаційних стандартів правового регулювання земельних відносин. Так, через абсолютизацію ролі держави та адміністративно-правових важелів у реформуванні земельних відносин у земельному законодавстві України сформувався такий напрям його розвитку, як держкомземоцентризм, за якого значна частина земельних правовідносин виникає, змінюється та припиняється за наявності згоди посадових осіб державних органів земельних ресурсів. Саме держкомземоцентризм спричинив корупційність сфери земельних відносин в Україні. Необхідність подолання його наслідків зумовила формування у земельному законодавстві України таких напрямів розвитку, як дерегуляція та децентралізація.

Носік, В. Земельне право і законодавство України: системна криза чи зміна парадигми в умовах реалізації цілей сталого розвитку в Україні до 2030 року? / В. Носік // Право України. – 2020. – № 5. – С. 76–90

Розглядаються методологічні, науково-теоретичні, конституційні та законодавчі основи сучасного стану і перспектив еволюції доктрини земельного права та законодавства у контексті реалізації Цілей Сталого розвитку (ЦСР) в Україні на період до 2030 р.

Мета статті – провести науково-теоретичний аналіз і зробити фахову оцінку сучасного стану земельно-правової доктрини, системи і структури земельного права і законодавства та їх

функціонального призначення як складових національної правової системи у забезпеченні механізму правового регулювання земельних відносин у контексті реалізації ЦСР і на цій основі сформулювати висновки і зроби рекомендації з розбудови земельного права, удосконалення системи, структури та змісту законодавства відповідно до Конституції України у контексті ЦСР в Україні як у демократичній, правовій і соціальній державі.

Мірошниченко, А. Земельна ділянка як об'єкт права: абстракція чи реальність? / А. Мірошниченко // Право України. – 2020. – № 5. – С. 91–105

Метою статті є з'ясування правової природи опису земельної ділянки та прав на неї, з одного боку, у ДЗК і Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (ДРРП), а з другого – її позначення на місцевості, визначення належних способів захисту у разі неналежного опису земельної ділянки або її неправильного винесення в натуру.

Встановлено, що помилки, похибки і неточності як в описі меж у кадастрі, так і при перенесенні в натуру запроєктованих ділянок є невідворотними. У сучасних умовах реєстр прав, який ґрунтується на описі земельної ділянки, що міститься у кадастрі, є інструментом так званого “книжного володіння”. Особа, вказана у реєстрі, завжди є “книжним володільцем”, але зовсім необов'язково є власником (носієм іншого вказаного у реєстрі права). Із цієї загальної тези випливає, що межі земельної ділянки в реєстрі (“на папері”) також необов'язково є правильними. Так само не завжди правильними є ті межі, які відображені “в натурі” (на місцевості), не кажучи вже про те, що фактичне становище досить часто не дає змоги точно визначити, де саме проходить межа.

Сидор, В. Амбівалентність концепцій права власності на землю: фактичне право, юридична абстракція чи відповідальність? / В. Сидор // Право України. – 2020. – № 5. – С. 106–115

Метою статті є аналіз існуючих у країнах загального та континентального права підходів до розуміння права власності на землю, а також викладення власного бачення найбільш прийнятної для правової системи України концепції з урахуванням національної стратегії сталого розвитку держави та особливого статусу землі як основ ного національного багатства.

У дослідженні проаналізовано емпіричний підхід країн загального права у розумінні права власності на землю. Охарактеризовано властиву країнам континентального права абстрактну концепцію сприйняття власності на землю як юридично визнаного і закріпленого факту.

Авторка доходить висновку, що законні інтереси різних суб'єктів земельних відносин нерідко можуть суперечити одне одному, тому важливого значення набуває здатність земельного законодавства забезпечити баланс цих інтересів. Це досягається завдяки втручанню держави з метою додержання принципу пріоритету публічних інтересів над приватними. Раціональний і справедливий розподіл суспільної користі землі досягається через встановлення державою певних обмежень власників землі та землекористувачів, спрямованих на забезпечення добробуту всіх громадян. Обґрунтовано перспективність концепції права власності на землю як взаємної відповідальності громадянина і держави, оскільки право власності на землю як обмежений природний ресурс завжди пов'язане з соціальними потребами та обов'язками.

Шульга, М. Право спільної часткової власності на земельну ділянку в земельно-правовій доктрині України / М. Шульга // Право України. – 2020. – № 5. – С. 116–127.

Метою статті є аналіз особливостей процедури виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку з урахуванням ознак, притаманних об'єкту цього права. У статті наголошується, що оновлене вітчизняне земельне законодавство закріпило на рівні спеціальних законів багатосуб'єктність права власності на цей об'єкт. Окремо унормовані відносини права спільної власності на земельну ділянку. Останнім часом актуалізується зацікавленість суб'єктів щодо упорядкування режиму права спільної часткової власності на земельну ділянку, зокрема виникнення такого права з метою здійснення спільної господарської та іншої діяльності. Натомість низка питань, які стосуються підстав і процедури виникнення такого права, залишаються поки що відкритими та потребують окремої уваги. З'ясовано, що об'єктом права спільної часткової власності на земельну ділянку може бути лише єдина земельна ділянка, яка має бути сформована, наприклад, об'єднанням декількох (двох і більше) самостійних земельних ділянок в одну, що належатиме в подальшому декільком співвласникам. Встановлено, що набуття права власності на земельну ділянку конкретним суб'єктом, тобто трансформація об'єктивного права в суб'єктивне, здійснюється за наявності закріплених у законі підстав, а саме – відповідних юридичних фактів.

Каракаш, І. Право концесійного землекористування: проблеми відродження і перспективи розвитку / І. Каракаш // Право України. – 2020. – № 5. – С. 128–142.

Метою статті є проведення системного розгляду нових положень концесійного законодавства щодо використання земельних ділянок як об'єктів концесії.

На основі наукового аналізу застосування концесії у земельних відносинах звертається увага на суттєві особливості прояву концесійних відносин у земельному праві та специфіку їх закріплення у земельному законодавстві. За авторськими поглядами радикальне оновлення концесійного землекористування для здійснення державноприватного партнерства відкриває широкі перспективи до забезпечення раціонального використання земельних ресурсів країни та залучення інвестицій у цілях підвищення ефективності користування земельними ділянками на основі концесії. Одночасно автор сподівається, що це приверне увагу наукової спільноти та фахівців-практиків до об'єктивної необхідності розвитку концесійного землекористування, який має стати засадничим для становлення концесійних відносин в інших галузях законодавчого регулювання використання природних ресурсів в Україні.

Встановлено, що, на відміну від класичного орендного землекористування, концесійне використання земельних ресурсів є особливим видом строкового володіння і користування земельними ділянками державної або комунальної власності, що здійснюється на підставі концесійного договору. Проте не всі суб'єкти – учасники концесійних відносин, що зазначені в Законі України "Про концесію", можуть бути у ролі концесієдавців земельних ділянок. Ними можуть бути лише представники власника землі в особі державних органів або органів місцевого самоврядування, які уповноважені надавати земельні ділянки державної або комунальної власності у користування, зокрема й передавати їх у концесію за рішеннями відповідних представницьких органів.

Уркевич, В. Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики / В. Уркевич // Право України. – 2020. – № 5. – С. 143–157.

Стаття присвячена характеристиці такого речового права, як право постійного користування земельною ділянкою.

Метою статті є актуалізація наявних доктринальних розробок щодо права постійного користування земельною ділянкою, висвітлення існуючих правозастосовних проблем у сфері його реалізації, внесення рекомендацій щодо вдосконалення земельного законодавства.

Розкрито приписи земельного законодавства України щодо окресленого права постійного користування, наведено наукові підходи до сутності та складників такого права. Окремо наголошено на існуючих правозастосовних проблемах щодо реалізації відповідними суб'єктами права постійного користування земельною ділянкою з наведенням судової практики щодо їх вирішення.

Стверджується, що право постійного користування земельною ділянкою займає самостійне місце в системі речових прав на землю.

Автор доходить висновку, що отримати землі у постійне користування сьогодні можуть виключно юридичні особи – як суб'єкти господарювання, так і громадські, релігійні організації чи заклади освіти. Такі юридичні особи покликані виконувати певні публічні, соціальні, освітянські функції або ж надавати послуги загального користування значній кількості споживачів.

Дроботова, Т. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект / Т. Дроботова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 158–170.

Авторка проаналізувала низку рішень ЄСПЛ проти України у справах, які стосуються земельних праводносин, для виокремлення найбільш поширених порушень положень Конвенції та Першого протоколу до Конвенції із боку держави Україна під час вирішення, зокрема, земельних спорів, аби судові органи нашої держави могли у подальшому не допускати таких порушень і здійснювати захист прав людини та основоположних свобод у належний спосіб.

Зроблено висновок, що практика ЄСПЛ є джерелом земельного права, встановленого, зокрема, на законодавчому рівні, а отже, суди повинні застосовувати рішення цього Суду під час розгляду справ зі спорів, що виникають із земельних праводносин.

Дроботова, Т. Актуальні питання застосування Закону України "Про оренду землі". Практика Верховного Суду / Т. Дроботова, Л. Карпенко, М. Романів // Право України. – 2020. – № 5. – С. 171–186.

Мета статті – дослідити практику Верховного Суду, зокрема й Великої Палати, Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду та Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо застосування положень Закону України "Про оренду землі" у контексті найактуальніших проблемних питань, які постають перед судом.

Авторки проаналізували низку рішень Верховного Суду щодо застосування норм Закону України "Про оренду землі", виокремили правові позиції, які нині є усталеними та не викликають сумнівів, а також висвітлили проблемні питання правового регулювання орендних відносин, які потребують невідкладного вирішення.

Ріпенко, А. Судова експертиза у вирішенні земельних спорів щодо використання земель для містобудівних потреб: проблеми теорії та практики / А. Ріпенко // Право України. – 2020. – № 5. – С. 187–197.

Мета статті полягає у розкритті поняття земельного спору, значення судової експертизи у вирішенні земельних спорів щодо використання земельних ділянок для містобудівних потреб, висвітленні проблемних питань теорії та практики проведення земельної і будівельної судових експертиз.

У процесі дослідження проаналізовано поняття земельного спору, співвідношення категорій “спір” і “конфлікт”, сформульовано визначення земельного спору.

Обґрунтовується, що для вирішення земельних спорів щодо використання земель для містобудівних потреб частіше за все виникає потреба у проведенні земельної та будівельної судової експертизи (експертних досліджень).

На підставі проведеного дослідження зроблено висновок, що залучення висновку судового експерта при розгляді земельних спорів як у судовому, так і у позасудовому порядку сприятиме об'єктивному розгляду такого спору, адже без спеціальних знань судового експерта встановлення відповідних фактів та обставин є у багатьох випадках неможливим.

Ліщина, І. Втручання у право власності фіскальними заходами. Підходи та практика Європейського суду з прав людини / І. Ліщина // Право України. – 2020. – № 5. – С. 207–234.

Стаття вивчає історичні та теоретичні засади виникнення і розвитку практики ЄСПЛ щодо втручання у право власності фіскальним законодавством і заходами на його реалізацію, випадки встановлення порушення цього права щодо України, а також можливості встановлення нових порушень такої категорії. Робиться висновок про те, що встановлені ЄСПЛ порушення здебільшого пов'язані з еклектичним застосуванням норм законодавства фіскальними органами. Причому ЄСПЛ встановлював порушення і в тих випадках, коли суди ставали на бік фіскальних органів, і коли підтримували платників податків, але органи продовжували свою практику щодо заявників. Таким чином, найбільш ефективними заходами загального характеру, спрямованими на запобігання порушень цього типу в майбутньому, мають бути підвищення якості податкового законодавства, покращення юридичної грамотності та правосвідомості працівників фіскальних органів і взаємодії між ними та судами. Крім того, група справ, що стосується безпідставної конфіскації незадекларованої при перетині кордону валюти, може потенційно призвести до значних витрат із державного бюджету на виплати справедливої сатисфакції та вимагає термінових змін до ст. 472 Митного кодексу України.

Пацурія, Н. Обґрунтування необхідності зміни правової парадигми захисту прав споживачів фінансових послуг / Н. Пацурія, В. Резнікова // Право України. – 2020. – № 5. – С. 235–257.

Метою статті є визначення кола споживачів фінансових послуг з огляду на їх місце у правовідносинах із надання фінансових послуг, які формалізуються через укладення договору про надання фінансової послуги будь-якого виду; спираючись на положення доктрини “розумних очікувань”, що сприйнята правопорядками провідних країн світу, за основу побудови системи захисту прав споживачів фінансових послуг взято формулювання основних положень Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг як певної наукової моделі, яка в подальшому може стати підґрунтям для розроблення і прийняття нормативно-правових актів різної юридичної сили; аналіз сучасної правозастосовної практики з проблематики захисту прав споживачів фінансових послуг, на тлі якої – вироблення власних науковообґрунтованих висновків; внесення пропозицій до модернізації чинного законодавства України в царині захисту прав споживачів фінансових послуг; доктринальне обґрунтування необхідності змін існуючої правової парадигми захисту прав споживачів фінансових послуг.

Авторки зробили такі висновки: 1) споживачем фінансової послуги є: фізична особа, фізична особа – підприємець, юридична особа; 2) споживач може займати позицію “слабкої сторони” у зобов'язальних правовідносинах із фінансовою установою; 3) з метою захисту інтересів споживача у зобов'язальних правовідносинах із фінансовою установою при формуванні умов договору остання має дотримуватися принципів: справедливості, добросовісності та розумності, унеможливлення покладання на споживача невинуватого тягаря з'ясування змісту договору, достатньої поінформованості, достатньої уважності, обережності; 4) на споживача фінансової послуги (незалежно від його правового статусу) має розповсюджуватися дія Закону України “Про захист прав споживачів”, що потребує внесення змін до вказаного нормативно-правового акта; 5) в основу споживачього законодавства має бути покладена доктрина “розумних очікувань”.

Щербина, В. Конкуренція предметної та суб'єктної юрисдикцій у процесуальному законодавстві України / В. Щербина // Право України. – 2020. – № 5. – С. 258–271.

У статті розглядаються деякі проблеми предметної та суб'єктної юрисдикцій у процесуальному законодавстві України, породжені внесенням змін до Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України, а також оновленням законодавства про приватизацію державного і комунального майна та про публічні закупівлі.

Зокрема, увага звертається на те, що, здійснивши уніфікацію норм низки процесуальних інститутів, законодавець, з одного боку, не врахував специфіки окремих видів судочинства, зумовлених особливостями справ, віднесених до певної юрисдикції, а з другого – по-різному врегулював тотожні процесуальні відносини.

Метою статті є дослідження проблемних аспектів юрисдикції господарських судів і розмежування господарської, адміністративної та цивільної юрисдикцій. Аналізуються норми зазначених процесуальних кодексів та законодавства про приватизацію майна і про публічні закупівлі. На підставі результатів проведеного дослідження висловлюється думка про те, що всі справи у спорах щодо приватизації державного і комунального майна мають розглядатися господарськими судами, для чого пропонується внести зміни до Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", які виключили б розгляд зазначених справ адміністративними судами.

Коломоєць, Т. Камеральні відносини XV–XIX століть у генезисі адміністративного права / Т. Коломоєць, В. Колпаков // Право України. – 2020. – № 5. – С. 272–288.

Метою статті є обґрунтування визнання камералістики одним із важливих чинників у генезисі сучасного адміністративного права, зокрема його частини, яка присвячена адмініструванню в економічних сферах через встановлення наявності чи відсутності кореляційної залежності між камеральними відносинами XV–XIX ст. і сучасними адміністративно-правовими відносинами.

Досліджується кореляційна залежність між камеральними відносинами, ознаки яких відшукуються у капітуляріях Карла Великого, а інфільтрація у практику адміністрування датується приблизно 1439 р., і сучасними адміністративно-правовими відносинами. Обґрунтовується визнання камералістики одним із важливих чинників у генезисі адміністративного права.